

Василь Шакун

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ВИВЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

Нещодавно вийшов друком підручник у двох томах “Кримінально-виконавче право України”¹, підготовлений колективом авторів – працівників Інституту кримінально-виконавчої служби Національної академії внутрішніх справ. Він розрахований на студентів, курсантів, слухачів закладів вищої освіти юридичного профілю. Автори зосередили свою увагу на тому, що нині основним завданням пенітенціарної системи є ресоціалізація засудженого. Це повною мірою відповідає меті кримінально-виконавчого законодавства України, яке регламентує порядок й умови виконання та відбування кримінальних покарань, – захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення засуджених, попередження вчинення нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими (ч. 1 ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України).

Видання враховує останні зміни в українському законодавстві та міжнародно-правові документи щодо поводження із засудженими; належить до ґрунтовних навчальних праць, що значною мірою усуває прогалини у літературі з проблем виконання покарань. Його підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни “Кримінально-виконавче право” з урахуванням змін і доповнень, внесених до законодавства. Зміст підручника і його структура відповідають вимогам, що пред’являються до юридичної навчальної літератури. Матеріал подається системно, логічно аргументовано, доступною і зрозумілою мовою, що сприяє його кращому засвоєнню. Очевидним плюсом навчальної праці є її поділ на два томи – відповідно до Загальної та Особливої частин кримінально-виконавчого права. Такий поділ дав змогу авторам належно й доступно викласти проблеми й питання кримінально-виконавчого права України з урахуванням сучасних поглядів на розвиток пенології.

У першому томі розглянуті питання, пов’язані з теорією кримінально-виконавчого права, а саме: поняття та принципи кримінально-вико-

¹ Рецензія на книгу: А Музика та В Конопельський та Є Письменський та інші; Є Бараш (за заг ред), *Кримінально-виконавче право України: підручник*, т 1, 2 (Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т. П. 2018).

навчого права; сучасні аспекти державної політики у сфері виконання покарань; етапи становлення кримінально-виконавчої системи та відповідного законодавства; система міжнародних нормативно-правових актів у сфері виконати покарань і кримінально-виконавчого законодавства; кримінально-виконавчі правовідносини та правовий статус учасників кримінально-виконавчого процесу; система органів та установ виконання покарань, контроль та нагляд за їхньою діяльністю. Другий том підручника присвячений головним проблемам виконання різних видів покарань, класифікації засуджених до позбавлення волі та їх розподілу в установах виконання покарань, зокрема прийняття, розміщення та переведення засуджених до позбавлення волі, режиму та умовам утримання, медико-санітарному забезпеченню засуджених, звільненню від відбування покарання тощо.

Авторам вдалося логічно, повно та послідовно викласти навчальний матеріал, не порушуючи зв'язок між темами. Видається методично правильним формулювання наприкінці кожного розділу питань для самоконтролю, що сприятиме підвищенню рівня засвоєння матеріалу. На початку розділу I (том 1) наведена цікава інформація стосовно першого українського кодексу, який на той час мав іншу назву ніж та, яка використовується у більшості підручників. Зокрема, 23 жовтня 1925 р. на 2-й сесії ВУЦВК IX скликання була ухвалена відповідна постанова “Про надання чинності Поправо-Трудовому Кодексові УСРР”. Ця інформація ніби й загальновідома, проте автори слушно акцентують увагу на тому, що у вітчизняній юридичній літературі справжня назва Кодексу була “Поправно-Трудовий Кодекс УСРР”, але вона не використовувалася навіть в енциклопедичній літературі. Цей Кодекс (зі справжньою назвою) втратив свою чинність лише через 46 років, на підставі Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 30 червня 1971 р. № 3794-VII “Про визнання деяких законодавчих актів Української РСР такими, що втратили чинність у зв'язку з введенням у дію Виправно-трудоного кодексу Української РСР”.

У рецензованому підручнику науково обґрунтована та усунута багаторічна прогалина, яка була наявна у спеціалізованих навчальних і наукових виданнях щодо розмежування кримінально-виконавчого права та кримінально-виконавчого законодавства. Така позиція заснована на положеннях міжнародно-правового дослідження про оцінювання стану дотримання принципу верховенства права в Україні – “*Rule of Law Checklist*” (“Мірило правовладдя”).

Автори приділили значну увагу питанням реалізації державної політики у сфері виконання покарань, зокрема її співвідношенню з кримінально-правовою, кримінально-процесуальною та кримінологічною політикою. Детально розглядається поняття, зміст, мета і завдання

кримінально-виконавчої політики, її принципи, суб'єкти формування та реалізації. У рецензованому виданні структурно викладена сучасна організаційно-управлінська структура системи виконання покарань. Детально розглядаються особливості виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та організаційні засади діяльності України. Значна увага приділяється особливостям позбавлення волі в колоніях різних рівнів тримання засуджених до позбавлення волі, динамічної безпеки.

Проте підручник не позбавлений окремих дискусійних положень. У ньому фактично відсутній критичний аналіз кримінально-виконавчого законодавства, структурної побудови системи виконання покарань, підготовки кадрів для пенітенціарної системи.

Хочеться привітати авторів із ґрунтовною працею, що стала подією у науці кримінально-виконавчого права. Сподіваємося, що підручник "Кримінально-виконавче право України" стане у нагоді не лише студентам і курсантам, а й практичним працівникам органів та установ виконання покарань і пробації.

Кримінально-виконавче право України : підручник : Том I (у 2-х т.) / [Музика А. А., Конопельський В. Я., Письменський Є. О. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. Ю. Бараша. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОР Кандиба Т. П., 2018. – 364 с.

Кримінально-виконавче право України : підручник : Том II (2-х т.) / [Музика А. А., Конопельський В. Я., Письменський Є. О. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. Ю. Бараша. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОР Кандиба Т. П., 2018. – 622 с.

Підручник підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни "Кримінально-виконавче право" з урахуванням змін і доповнень до чинного кримінально-виконавчого законодавства. Досліджуються питання кримінально-виконавчої політики України, правовий інструментарій, теорія та методологія кримінально-виконавчого права, система кримінально-виконавчого законодавства, його співвідношення з внутрішнім законодавством України й міжнародними нормативно-правовими актами, кримінально-виконавчі правовідносини та правове становище всіх суб'єктів та інших учасників кримінально-виконавчого процесу, система органів та установ виконання покарань, компетенція й функції цих органів щодо застосування засобів кримінально-виконавчого впливу, форми контролю та нагляду за діяльністю органів та установ виконання покарань, порядок та умови виконання й відбування всіх видів кримінальних покарань, види, підстави та порядок звільнення засуджених від відбування покарання.

Для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів юридичного профілю, науковців, практичних працівників кримінально-виконавчої системи й правоохоронних органів та всіх, хто цікавиться проблемами кримінально-виконавчого права.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 12 • 295-297